

MÜBADELE VE KONUT BAĞLAMINDA MERSİN İHSANIYE MAHALLESİ

THE CONTEXT OF IMMIGRANTS AND HOUSING: THE İHSANIYE NEIGHBOURHOOD OF MERSİN

S. İrem DİZDAR

Anahtar Sözcükler - Keywords:

Göç, Girit, kimlik, konut.

Immigration, Crete, identity, housing.

ÖZET

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Doğu Akdeniz’de artan yoğun ticari ve ekonomik faaliyetlerin sonucu kurulan Mersin kenti, bugün kent merkezinde yer alan tarihi dokusu ile bu döneme ait önemli anıtsal yapıları ve geleneksel konutları içermektedir.

Bunun yanı sıra Mersin’in bugünkü oluşumunu tetikleyen göç de; ekonomik, sosyo-kültürel ve politik şartları bünyesinde barındıran bütünlüklü bir olgudur. Göç, yapı çevrenin fiziksel kompozisyonu ile doğrudan etkileşim içindedir. Bu çalışma, İhsaniye Mahallesi’nde yaşayan göçmenlerin mekansal yoğunlaşma sürecine odaklanmaktadır. Mahalle, Girit’ten Mersin’e gelen göçmenlerin bu alana yerleştirilmesiyle birlikte düzenlenmiştir. Araştırmada göçmenlerin mekansal yoğunlaşması ve mahalle gelişiminde göçmen dokusunun belirleyici etkisi analiz edilmekte, kimliğin sosyal ve bireysel özelliklerinin etkisi ile oluşan kent kimliği, mekansal kimlik ve konut kimliği irdelenmektedir.

ABSTRACT

Mersin, a city developed as a result of the intense commercial and economic activities in the Eastern Mediterranean region after the second half of the 19. century possesses various important traditional commercial and residential buildings belonging to this period. These structures are located within the city center and contribute to Mersin’s historic fabric.

On the other hand, migration to Mersin from surrounding rural areas has been a major trigger in the formation of the city’s present economic, socio-cultural and political conditions. Migration is directly connected to the physical composition of the built environment. This paper focuses on the processes of spatial concentration of immigrant populations in the İhsaniye neighbourhood whose residents are immigrants from Crete. The aim of this research is to study the extent of the spatial concentration of immigrants, and to analyze the impact of selective migration patterns on the development of the neighbourhood. The residential patterning of the Cretan immigrants is described. The paper also introduces the basic elements of houses this population built when they settled in İhsaniye within the context of the spatial and social structures of their housing patterns. The identities of urban housing settlements, spatial questions and dwellings are researched in relation to social and individual issues of identity.

GÖÇ VE GİRİTLİ TÜRKLERİN TÜRK TOPRAKLARINA YERLEŞMESİ

Nüfusun bir yerleşim bölgesinden bir başka bölgeye yerleşme amaçlı gitmesi olarak tanımlanan göç, fiziksel yapılı çevrenin ve toplumsal dokunun değişmesine ve gelişmesine neden olan bir etkidir. Osmanlı iskan politikasında da önemli yer tutan göç olgusu, Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan mübadele ile de devam etmiştir.

Yunanistan'dan Türkiye'ye ilk göçler 1820 yılında Mora isyanı ile başlamıştır. Avrupa'dan gelen gönüllü askerlerle Rum çetecilerin Teselya, Ege Adaları ve Mora'da yaşayan Türk ve Müslüman halka karşı saldırgan davranışları ve 1826 yılında bağımsız Yunan Devleti kurulduktan sonra Müslüman halkın Yunanistan'dan çıkarılması kararının alınması göç hareketinin başlama nedenleridir. Mora'nın ardından, 1864'de Girit'de başlayan saldırılar nedeniyle Anadolu'ya ve İstanbul'a 60 bin kişi göç etmiş, söz konusu durum süreklilik göstererek Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da devam etmiştir. Kurtuluş Savaşı sonrasında yapılan Lozan Antlaşması hükümlerine göre de 1923-33 yılları arasında 384 bin kişi¹, Yunanistan'dan Türkiye'ye gelmiştir.

KURUMSAL ÇALIŞMALAR VE MERSİN MÜBADİLLERİ

Göçmen nüfusun iskanı sorununun çözülmesi için Cumhuriyet hükümetinin kesin ve kalıcı adımlar atması, 1924'de "Türkiye Cumhuriyeti Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti"nin kurulmasıyla başlamıştır. Bu süreçte mübadillerin iskanı bakanlık tarafından üstlenilerek, her vilayete bir yönetici tayin edilmiştir (Belli 2004; Cengizkan 2004). Örgütlü

çalışma ile mübadil grupların yerleşim bölgeleri saptanarak indirilecekleri limanlar tespit edilmiştir². Geldikleri bölgelerin özellikleri göz önüne alınarak yerleştirilen mübadillerden Mersin çevresinde konumlananlar genellikle Midilli, Girit ve Adalar'dan gelenlerden oluşmuştur³.

Mübadillerin geldikleri bölgelerdeki tarımsal ve kentsel rolleri göz önüne alınarak yerleştirilmesinin yanı sıra, hızlı ve ucuz ev üretimi de çözümlenmeye çalışılarak;

1- "Baraka" ve "Huğ" (kamuş) türü, kurulduğu bölgeye uygun, taşınabilir, hızla kurulabilen konutlar yaptırmak,

2- "İktisadi ev" kavramı çerçevesinde, yerleşik düzende ucuz ev yaptırarak konut sunumunu arttırmak; yeni köyler, "numune köyler" kurmak ve kurdurmak (Res. 1-3),

3- Mübadele sonucunda terk edilerek boşalan konut stoğunu (emval-i metruke), anlaşmalar çerçevesinde, yine değişim sonucu ülkeye gelen mübadillere dağıtmak,

biçiminde farklı iskan yöntemleri uygulanmıştır (Cengizkan 2004).

Çok sayıda konutun bir proje kapsamında gerçekleştirildiği bu tür uygulamalar "toplu konut" deyimini gündeme getirmekte ve yeni bir sosyo-ekonomik alanı da tanımlamaktadır⁴. Bu bağlamda; Mersin'deki uygulamaların bir örneğini oluşturan Kızılyar Mevkii (bugünkü Yanpar ile Çay Mahallesi arasında) Yuvanaki Çiftliği'nde bir köy inşaatına başlanmış⁵, ancak zamanında bitirilemeyen yapılar hava koşulları nedeniyle tahrip olduğundan yerleşme tamamlanamamıştır (Res. 1) (Cengizkan 2004: 34-67).

Mersin'de Girit göçmenlerinin yerleştirildiği bölge-

¹30 Ocak 1923 tarihinde Yunanistan'la imzalanan 19 maddelik "Türk-Yunan nüfus mübadelesine ilişkin sözleşme ve protokol", resmi olarak başlayan zorunlu mübadelenin etki ve boyutlarını açıklamaktadır (Cengizkan 2004). Lozan'da Türk ve Yunan devletlerinin imzaladığı Sözleşme ve Protokol'ün birinci maddesi şöyledir. "Türk topraklarında yerleşmiş bulunan Rum Ortodoks dininden Türk uyruklarıyla, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak, zorunlu mübadelesine girilecektir. Bu kimselerden hiçbirisi Türk hükümetinin izni olmadıkça Türkiye'ye ya da Yunan hükümetinin izni olmadıkça Yunanistan'a dönerek orada yerleşemeyecektir."

² 1. Sinop, Samsun, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Trabzon, Amasya, Çorum, Tokat; 2. Edirne, Tekirdağ, Gelibolu, Kırklareli, Çanakkale; 3. Balıkesir; 4. İzmir, Manisa, Aydın, Menteşe, Afyon; 5. Bursa; 6. İstanbul, Çatalca, Zonguldak; 7. İzmit, Bolu, Bilecik, Eskişehir, Kütahya; 8. Antalya, Isparta, Burdur; 9. Konya, Niğde, Kayseri, Aksaray, Kırşehir; 10. Adana, Mersin, Silifke, Kozan, Antep, Maraş (Cengizkan 2004: 30).

³Belli'ye göre (Belli 2004), 1921-1928 yılları arasında Adana, Mersin ve İçel'e gelen toplam 12.807 göçmenin 3.330'u Mersin civarında iskan edilmiştir.

⁴Türkiye'de toplu konut kavramının gündeme gelmesi 1980'lerin başı olarak kabul edilse de, 19. yüzyıl sonlarında İstanbul'da uygulanan sıra evlerle, yangın felaketzedeleri için inşa edilen Harikzedegan apartmanları ilk örnekleri oluşturmaktadır.

⁵Kasım 1924 tarihli yazışmaya göre 34 adet huğ.

ler arasında bulunan diğer bir alan, günümüzde halen Giritli ailelerin yaşadığı ancak özgün konut dokusunun oldukça azaldığı İhsaniye Mahallesi'dir. İhsaniye Mahallesi; Başbakanlık Osmanlı Arşivi kayıtları ve sözlü tarih çalışmalarına göre İçel Sancağı'nda bulunan İhsaniye Evkafı tarafından Girit'ten göç edenler için inşa edilmiş 50 haneden oluşmaktadır. Günümüzde yapılan alan araştırması kapsamında ise 26 konut tespit edilmiş, 15 konutta da analitik çalışma yapılabilmektedir.

İHSANIYE MAHALLESİ GENEL ÖZELLİKLERİ

COĞRAFI KONUM

Mersin İli'nin kuzeyinde konumlanan İhsaniye Mahallesi; arazi parselasyonunun tanımlanması açısından, Hastane Caddesi'ne (eski Fabrika Caddesi) dik yapı adalarından oluşmaktadır. Doğusunda Devlet Hastanesi, ticari yapılanmalar ve konut dokusu, güneyinde Mersin'in simgesi haline gelen Metropol binası ile ticari yapılanmalar, konut dokusu, batısında ise Zeytinli Bahçe Caddesi, eski otogar, ticari yapılar ve Mersin Üniversitesi Hastanesi ile sınırlandırılmıştır. İhsaniye Mahallesi'ne komşu yapılanmalar, betonarme karkas ya da yığma taşıyıcı sisteme sahip en az iki katlı binalardan oluşmaktadır (Res. 4-5).

YERLEŞME BİÇİMİ

İhsaniye Mahallesi parsel, konut biçimlenmesi ve kültürel yapılanma dokusu niteliklerini günümüzde büyük ölçüde kaybetmiştir. Ancak sınırlı sayıda örneklerle fiziksel yapısına ait bilgi edinilebilmektedir.

İhsaniye Mahallesi'nde yapı biçimlenmesi; "İktisadi ev planı" paralelinde tanımlanan çeşitlendirmelerden biri olan "ikiz ev" şemasıdır. Osmanlı Dönemi "Tip Muhacir Köyleri" ni de şekillendiren bu şemada (Res. 6); bir yaşama mekanı ile, asma katlı tasarlanan mutfaktan oluşan konut planlarının aynı büyüklükteki parseller içinde yer aldığı ve parsellerin arka bahçede tuvalet ve sundurma ile yaklaşık 7x14 m ölçülerinde bir araya gelerek yapı adasını oluşturduğu gözlenmektedir (Res. 7). Yapı adalarındaki konumlanma sokağa dik, kuzey-güney doğrultusundadır. Yapı konumlanmasında çeşitli kriterler söz konusu olsa da, mübadil / göçmen konutlarının yönlenmesinde, daha çok ana yerleşime -kent merkezine- bağlı kalındığı arşiv kaynakları doğrultusunda ulaşılan bilgiler arasındadır. Yapı ile sokak arasında ara bölge oluşturan avlu; her yapının

konumuna uygun olarak doğu veya batı avlusu şeklinde tanım kazanarak; tuvalet, depo ve kuyu birimlerini çevrelemektedir. Evlerde yaşama mekanının hem sokakla hem de iç avluyla doğrudan ilişkili olması, birlikte yaşamın sürekliliği ve ev mahremiyetinin korunması gibi iki farklı kavramın paralelliklerini de sergilemektedir. İktisadi ev planı kapsamında şekillenen bu konutlarda, bacanın ve çatının ortak çözümlenmesi, dış duvar sayısının en aza indirgenmeye çalışılması, iktisadi oluşu destekleyerek, hızlı üretimi sağlayan tasarım kararlarındanır.

KONUT BİÇİMLENMESİ

İhsaniye Mahallesi konut örnekleri (Res.28-30) 4x8 m ölçülerinde inşa edilmiş olup, iki ana mekandan oluşmaktadır. Tek katlı olarak tasarlanan yaşama mekanı sokakla yaklaşık 1.10 m genişliğindeki bir pencere aracılığı ile bağlantı kurar. 3.50 m yüksekliğindeki mekana giriş, avludan çift kanatlı bir kapı ile sağlanmaktadır (Res. 8, 10-11). Bu mekanla doğrudan bağlantı olarak biçimlenen mutfak; mevcut kat yüksekliğini de kullanarak asma katlı olarak tasarlanmıştır. 1.85 m yüksekliğindeki mekana aynı zamanda avludan da doğrudan bir giriş bulunmaktadır. Mekansal öğeleri, tezgah ve bitişik düzendeki diğer yapı ile ortak kurgulanan ocaktan oluşmaktadır (Res. 13-15, 17-19). Asma kata çıkan merdiven, merdiven altı dolabı ile kurgulanmış olup, üstte merdiven çıkışı kapatan bir kapak ile tanımlanmaktadır (Res. 21-22). Yaklaşık 1.40 m yüksekliğindeki asma kat, dış mekanla bağlantılı iki adet pencere ile vurgulanmıştır. Girişin üzerindeki pencere erzak giriş çıkışı sağlarken, diğer pencere avlu ile ilişki kurmaya yardımcı etmektedir (Res. 23-24). İkiz ev niteliğindeki bu yapılar kırma çatılıdır ve kiremit ile örtülüdür (Res. 26). Evler birbirinden -ilk dönemlerde ahşap olduğu ifade edilen ancak zaman içinde kagir olan- bir avlu duvarı ile ayrılmaktadır. Avluya eklenen diğer yapılanmalar ise ihtiyaç doğrultusunda şekillenen depo ve tuvalet birimleridir (Res. 27).

Diğer bir konut biçimlenmesi ise üç mekanlı kurgulanan bir yapı örneğidir. Mevcut yapıların özgün verilerine göre plan şeması; sokakla doğrudan bağlantılı, asma katlı tasarlanan mekan yanında ocaklı ve asma katlı tasarlanan ikinci mekan ve son olarak bahçe ile doğrudan bağlantılı yaşama mekanı olarak kurgulanmıştır. Her mekana bahçeden bir kapı ile ulaşılabildiği gibi birbirleri içinden doğrudan geçiş yapılabilmektedir (Res. 27: 22)

YAPIM TEKNİKLERİ VE MALZEME

Kagir sistemde inşa edilen İhsaniye Mahallesi konutlarının -arşiv belgelerine göre- belli koşullara sahip 1924 tarihli fenni şartnameye göre üretildiği anlaşılmaktadır⁶. Yapım sürecini de oluşturan bu koşullar, inşaat standartında belirli bir niteliğin arandığını ancak yöresel farklılıkların kaçınılmaz olduğunu düşündürmektedir.

Oluşturulan fenni şartnameye göre;

“...Belirlenen ocaklardan alınan inşaat taşı dondan etkilenmeyen cinsten olurken, sıva malzemesi bir birim çözülmüş yağlı kireç, üç birim elenmiş dere kumu olmalıdır. Duvar harcı birleşimi ise; bir birim temiz dere kumu, üç birim süzölmüş kireç, beton kısımlarda bir birim dere kumu iki birim temiz çakıl ve taş kullanılmalıdır.

Taş örgüsü birbirini bağlayacak şekilde, aralarda harç bitişlerde kuyruklu köşe taşları ile oluşturulacak, biten duvarlar kireç ve kum harcıyla kapatılacaktır.

İç bölmeler ahşap iskelet (bağdadi), araları 40 cm den az olmayan döşeme kirişleri ise çelik kullanımı ile birlikte öngörülmektedir. Döşeme tahtaları aralarında boşluk olmayacak şekilde, çivi ile kirişe sabitlenecek ve döşeme kenarlarında en az 10 cm yüksekliğinde süpürgelik uygulanacaktır.

Tavan kirişleri aralığı ise 50 cm den küçük olmayacak, kaplama tahtaları birbirine basit olarak çakılacak, bitişler yatayda ve düşeyde 10 cm genişliğinde silme tahtası ile bitirilecektir.

Çatılar ahşap kırma çatı, üstte kiremit örtü ve aralarda kullanılacak çamur harç ile oluşturulacaktır....” (Cengizkan 2004: 155)

İhsaniye Mahallesi konut dokusu üzerinde yapılan gözlemlere göre; iki mekandan birisi olan yaşama mekanı kagir sistemde, içte sıvalı dışta taş ve harçla uygulanmış ancak kuyruklu köşe taşlarına rastlanmamıştır. İç mekanda; zeminde şap, ahşap elemanlarda, birbirine basit olarak çakılarak birleştirilen tavan kaplaması ve silme tahtası ile doğramalar için söz konusu olan budaksız ahşap kullanımına rast-

lanmaktadır (Res. 15-16).

Diğer bir mekan olan mutfakta duvarlarda sıvalı taş, zeminde şap, tavanda ise asma katı oluşturan ahşap döşeme kirişleri mevcuttur (Res. 20-21). Asma katta zemine döşenen kaplama tahtaları çivilerle kirişe sabitlenmiş, duvar birleşimlerinde süpürgelik kullanılmıştır. Dış cephe duvarları taş olurken iç mekanda yaşama mekanı ile ortak olan duvar ahşap taşıyıcı (bağdadi) sistemde kurgulanmıştır. Asma kata çıkan merdiven yine ahşap taşıyıcıdır (Res. 21).

Konutların pencere boşlukları günümüzde özgün niteliğini kaybetmiştir. Ancak sözlü anlatımlar doğrultusunda içte çift kanat doğrama, dışta ahşap kapak uygulandığı öğrenilmektedir. Konut giriş kapıları ise çift kanatlı ahşap doğramalı olup, dışa açılan özelliktedir. Avluda bulunan ek yapılar, eklenti sürecine bağlı olarak yığma taş veya betonarme sistem olarak çeşitlilik göstermektedir.

DEĞERLENDİRME

1923–24 yıllarında başlayan ve 1925 yılında tamamlanan mübadele süreci ardından yeni başlangıçlar birbirini takip etmiştir. Bunlar arasında en başta barınacak yer, devamında ise geçimlerini sağlayacak iş, yerli halk ve günlük yaşama uyum zorlukları varlık göstermiştir. Mübadillerin konaklaması öncelikle misafirhane olarak adlandırılan yapı veya yapı topluluklarında sınırlı-geçici olarak gerçekleştirilmiş, bu tür bir barınmanın ardından yeni köy ve konutlara yerleştirilmişlerdir.

Çiftçi ve kentli olarak tanımlanan mübadillerin bu özellikleri, geldikleri ülke topraklarına yerleşmelerinde önemli bir etken olmuş; kırsal alandan gelenler tarım yapabilecekleri kırsal alanlara, kentten gelenler kentsel alanlara yerleştirilmiştir.

Çeşitli belgelere göre, kırsal kökenli mübadiller Rumların bıraktıkları toprakları kura yöntemi ile paylaşarak tarla, bağ ve bahçelerin işlenmesini sürdürmüştür⁷. Ancak barınma konusu beraberinde

⁶Belgeler doğrultusunda; İçel sancağında İhsaniye Evkafı, Mersin’de Bezm-i Alem Valde Sultan Evkafı’nın faaliyet gösterdiği (Ek1: belge no 4-5), 1893 tarihinde çeşitli vilayetlerde oluşturulan muhacir komisyonlarına memur atandığı (Ek1: belge no.7), 1894 tarihinde Muhacir Hanelerinin inşaatı ile ilgili karar alındığı (Ek1: belge no.2), 1916 tarihinde muhacir iskanı defterinin İçel’e gönderildiği (Ek1: belge no.8) ancak 1921 de Girit muhacir hanelerinin halen yapılmadığı anlaşılmaktadır (Ek1: belge no.6).

⁷Rumlardan boşalan alanların işlenmesi amacıyla, mübadiller uğraşı ve becerilerine göre hazırlanan listeler doğrultusunda, geldikleri bölgelerin benzer özelliklerini taşıyan topraklara yerleştirilmeye çalışılmış, ancak gelen nüfusun fazla olması nedeniyle bu düşünce gerçekleştirilememiştir. Son çare olarak aile büyüklüklerine göre oluşturulan parseller kura yöntemi ile dağıtılmıştır. Mevcut nüfus bu arazilerde tütün, zeytin, narenciye, sebze ekimi ile uğraşmıştır (Gökçaftı 2005: 241–248).

toplumsal sorunları da getirmiştir. Kendilerine yerleşim amaçlı gösterilen birimler, Rumlardan kalan ve yerli halk tarafından işgal edilen konutlar olduğundan öncelikle geldikleri bölgelerde toplumsal tepkiyle karşılaşmışlar, bu durum mübadillere karşı bir cephe oluşturmaya kadar gitmiştir. Mübadillerin yerleştirilmesi ve iş edinmeleri için yapılan çalışmalar, yerli halk ile “yabancı kabul edilen bu insanlar” arasında gerilime neden olmuştur. Geldikleri yörelerde öncelikle geleneksel olanla “görece” modern arasında yaşanan çelişkinin ortasında kalmışlar, Türkiye’nin yeni ortamında kendilerini nasıl tanımlamaları gerektiğine karar verememişlerdir. Ancak fiziksel ortamda ve toplumsal olarak yaşanan zorluklar aile içi ilişkilere, gündelik yaşam biçimlerine kadar yansımamıştır. Yerleştikleri mekanların terk ettiklerine oranla geniş olmaması ya da mutfak banyo alışkanlıklarının geldikleri yörelere göre farklılaşması, konutları benimsemeye zorlanmalara ve zamanla evlerde tadilat yapılmasına neden olmuştur. Bu evleri benimseyen ancak mübadil çocukları-ikinci kuşak- olmuştur.

İhsaniye Mahallesi’nde göçen ve yerleşen hareketliliğinde süreklilik söz konusu olmamış, bölgeye göçenlerin yoğunluğu, kent ve sokak ölçeğindeki dağılımı, yerleşmenin karakterini biçimlendirmiştir. Yaşam felsefesi ve düşüncenin mimari yapılara yansımaları kaçınılmazdır, ancak mübadil konutlarında hızlı barınma endişesi öncelikli olmuştur. Mahalle dokusunda ilk göze çarpan özellik; konutları sokaktan ve birbirinden ayıran bir duvarın kurgulanmış olmasıdır. Konut girişini sokaktan ayıran duvar mahremiyet duygusunun sonucu gibi algılanırsa da, yaşama mekanının bir pencere boşluğu ile sokakla doğrudan ilişki kurması, bu tür bir endişeden çok korunmanın ön plana alındığını gösterir niteliktedir. Konutları birbirinden ayıran avlu duvarının ise zaman içerisinde ihtiyaç duyularak yapıldığı, ilk inşai süreçte ikiz evleri bir duvarla ayırmak yerine avlunun sosyalleşme olgusundan yararlandığı kullanıcı ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Mübadil konutları azla yetinmek esasına göre kurgulanmış, yaşama mekanının aynı zamanda uyuma amaçlı kullanımı ya da gerekli durumlarda mutfak asma katının uyuma mekanı olarak tanımlanması, ortak baca, ortak çatı kullanımı gibi “zorunlu minimalist” yaklaşım ve birbiri içine geçen işlevsellik ön plana çıkmıştır. Söz konusu tavır sonu-

cunda, erzak penceresi, merdiven altı dolabı, mutfak asma katının çok işlevli kurgulanması türünde farklı işlevler yüklenebilen mekan ve mekan öğeleri tasarıma girmiştir.

Mutfak mekanında tezgah ve ocak temel öğe olurken, mevcut alanda sirkülasyon ve depolama işlevine öncelik verilerek daha çok alan ayrılmıştır. Mekanın yaklaşık %80’i sirkülasyon ve depolama işlevlidir. Konutlarda gusulhane, hela gibi ıslak birimlere iç mekanda rastlanmazken, söz konusu birimlerin avluda, ancak Mersin geleneksel dokusuna ait kimi örneklerde görüldüğü üzere bağımsız değil, konuta bitişik tasarlandığı gözlenmektedir. Avluya eklenen ıslak hacim kurgusu; mübadillerin geldikleri bölgelerdeki alışkanlıkları doğrultusunda şekillenmiş ve konumlanmıştır. Kullanıcı profiline günlük yaşam şekline bağlı olarak eklenti yapılan konut iç mekanları ve avlularında, üretme, saklama, hayvan barınağı amaçlı bir müdahaleye rastlanmamıştır. Ancak iki yapıda, giriş kapıları karşısında konumlanan kuyu, avlu kullanımında su elemanından yararlandığını göstermektedir. Değişim içerisinde çoğu özgün durumunu kaybederek günümüze ulaşmamıştır.

Her konutta tekrar eden, oda sayısı, sokak-konut-bahçe ve bitişik bina ile olan biçimsel ilişkilerde ikiz ev şeması paralelinde standartlaşmaya gidilmiştir. Çevresel faktör olarak değerlendirilen yönlenme biçimleri, malzeme farklılıkları ise coğrafi bölgelere göre değişim göstermiş ancak konut biçimlenmesinde köklü oluşumlar yaratmamıştır. İhsaniye Mahallesi mübadil konutları; halen mimari ve kültürel izler taşımalarına karşın, gelir düzeyi sınırlı bir kesimin barındığı evler niteliğine dönüşmüştür. Ekonomik düzeyi yüksek kesimin ise bu konutlarda barınmayı sürdürmeyerek kiraya verdiği, varisi olmayan yapıların ise işlevsiz kaldığı izlenmektedir. Yaşamlarını söz konusu mahallede sürdüren mübadiller ile yapılan sözlü tarih çalışmalarına göre; mahalle halkının yerli halkla ilişkilerinde sınırlı, kendi içine kapalı bir toplumsal yapı oluşturdukları anlaşılmaktadır. Değişimin sürekliliğini ve geldikleri bölgelerin de değişmiş olmasını artık kabullemelerine karşın, ortak kentsel - mekansal anılar bu bölgeyi terk etmelerini önlemektedir. Mersin’de yaşanan plansız kentleşmede, İhsaniye Mahallesi konutları, söz konusu ortak anı değeri ile varlığını koruyabilmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Arı, O., 1960.
Bulgaristan'lı Göçmenlerin İntibakı, 1950-51'de Bursa'ya İstanbul'da İskân Edilenlerin İntibakı İle İlgili Sosyolojik Araştırma. Rekor Matbaası, Ankara.
- Artan, G., 2003.
Mersin Tarihi Kronolojisi. İçel Sanat Kulübü Yayını, Mersin.
- Belli, M., 2004.
Türkiye - Yunanistan Nüfus Mübadelesi; Ekonomik Açıdan Bir Bakış. Belge Yayınları, İstanbul.
- Cengizkan, A., 2004.
Mübadele Konut ve Yerleşimleri. Arkadaş Yayıncılık Ltd., Ankara.
- Dizdar, İ. ve İ. Akıner, 2008.
“Evaluation of Cretan Immigrants Housing: Ihsaniye Neighbourhood Case Study”, *Tarih İçinde Mersin Kollokyumu* 3, 16-18 Ekim 2008, Mersin Üniversitesi, Mersin (Bildiri Sunum).
- Gökaçtı, M. A., 2005.
Nüfus Mübadelesi; Kayıp Bir Kuşağın Hikayesi. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Koufopoulou, S., 2005.
Ege'yi Geçerken, 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi (Crossing the Aegean, An appraisal of the 1923 compulsory population Exchange between Greece and Turkey). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 95, İstanbul.
- Milas, H., 2002 (der.).
Göç, Rumların Anadolu'dan Mecburi Ayrılışı (1919-1923). Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tümertekin, E., 1994.
“Göç”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 3: 405-410. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- <http://www.giritturk.com/giritli-mubadillerde-kimlik-olusumu-t1703.html> (2008)
- <http://www.balgoc.org.tr/gocmenyerlesim.html> (2008)

Ek 1: T.C. Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi Belgeleri**T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgeleri:****Belge 1**

Mersin kasabası civarındaki Hıristiyan karyesinin mahalleye tahviliyle Osmaniye olarak isimlendirilmesi talebi.

Tarih:14/R/1333 (Hicri), Dosya No:97/-2, Gömlek No:58, Fon Kodu: DH.İD

Belge 2

Mersin Muhacirin Komisyonu'nun muameleleriyle muhacir hanelerinin inşaatında hizmetleri görülenlerin taltifi.

Tarih:25/Ra/1318 (Hicri), Dosya No:2378, Gömlek No:24, Fon Kodu:DH.MKT

Belge 3

Muhacirin Komisyonu reisinin atanmasını istediği zevatın muhacirlerin işlerinin yoluna konulmasında faydalı olmayacağı ancak kararı sadrazamın vereceği.

Tarih:02/B/1276 (Hicri), Dosya No: 302, Gömlek No:104 Fon Kodu:A.MKT.NZD.

Belge 4

Adana dahilinde bulunan Sultan Gavri Evkafı, Ramazanzade Evkafı, Mersin'de Bezmialem Valide Sultan Evkafı ve defterde isimleri olan diğer vakıfların hasılat ve masarifat kayıtları.

Tarih: - , Dosya No: - , Gömlek No:24355 Fon Kodu:EV.d

Belge 5

İçel sancağında bulunan İhsaniye Evkafı, İçel Mevlevihanesi ve defterde isimleri olan diğer vakıfların musakkafat ve müstegallatının ferağ ve intikalat hasılatı ile kağıt baha ve kalemiye miktarı

Belge 6

Otuz hane Girid muhacirini namına Mersin'den Selim imzasıyla çekilen ve iskanlarının henüz yapılmadığından bahseden telgrafname münderecatı bittahkik gereğinin ifa ve inbası.

Tarih:01/S/1327 (Hicri), Dosya No:2747, Gömlek No: 47, Fon Kodu: DH.MKT

Belge 7

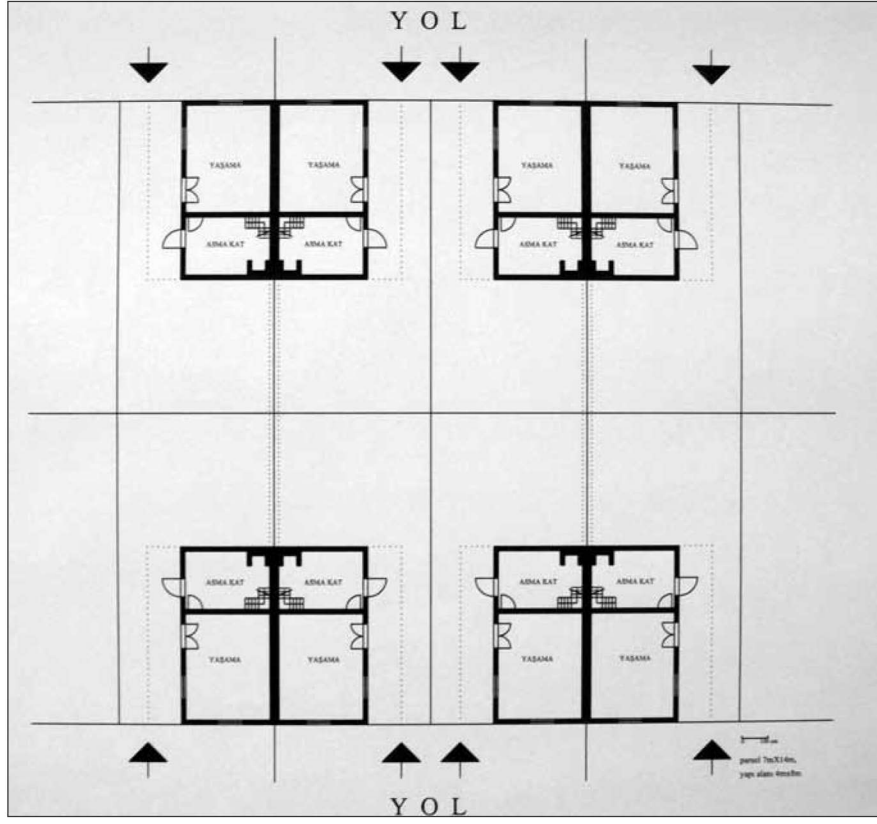
Girid muhacirlerinin iskanı için çeşitli vilayetlerde oluşturulan komisyonlardan Ankara, Aydın, Adana ve Mersin vilayetlerindeki komisyonlara memur olarak tayin edilen eski Siird Mutasarrıfı Süleyman Faik, eski Hudeyde Mutasarrıfı Mehmed Reşid, eski Preveze Mutasarrıfı Ahmed Vefik Efendiler ile eski Hicaz Mektubcusu Celal Bey'e harcırahlarının ödenmesi.

Tarih: 28/M/1317 (Hicri), Dosya No:2209, Gömlek No:23, Fon Kodu:DH.MKT.

T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Belgeleri:**Belge 8**

Muhacir iskanına dair cetvellerin İçel'e gönderildiği.

Tarih:21/8/1916, Sayı:- , Dosya: - , Fon Kodu: 272.0.0.11 Yer No: 8.10.9.

Res.7- Konut yerleşim özellikleri

Res.8- Parsel ve yapı

Res.9- İkiz parsel ve yapı ilişkisi

Res.10- Bahçe kapısı

Res.11- Avlu ve konut girişi

Res.12-
Bahçe
avlu
konut
ilişkisi

Res.13-
Avlu
mutfak
ilişkisi

Res.14- Yaşama mekanı giriş

Res.15- Yaşama mekanı

Res.16- Ahşap tavan

Res.17- Tezgah ve ocak

Res.18-
Mutfak kapısı

Res.19-
Ocak

Res.20-
Mutfak

Res.21-
Mutfak
merdiveni

Res.22-
Merdiven
kapağı

Res.23- Pencere ayrıntısı

Res.24- Malzeme penceresi

Res.25- Ahşap çatı

Res.26- Ortak baca

İHSANIYE MAHALLESİ 4911 SOKAK YAPI TİPLERİ	İHSANIYE MAHALLESİ 4913 SOKAK YAPI TİPLERİ		İHSANIYE MAHALLESİ 4915 SOKAK YAPI TİPLERİ	
NO.6	Fatma Bezek Evi no.7	Remziye Mutlu Evi no.14	Sevil Arabacı Evi no.26	Yasemin İnan Evi no.6
		Semiha Kavrar Evi no.15	no.35	Metin İzdeven Evi no.8
NO.20	Dürdane Şendağ Evi no.5	Saadet Doğruer Evi no.18	Fatma Okan Evi no.21	Emine Kurt Evi no.10
			Gülten Koç Evi no.7	Sahipsiz no.22

Res.27- Konut örnekleri

İHSANIYE MAHALLESİ 4915 SOKAK		
Yasemin İnan Evi no.6	Metin İzdeven Evi no.8	Emine Kurt Evi no.10
		
 	 	
Sahipsiz no.22	Sevil Arabacı Evi no.26	No.35
		
 		
Fatma Okan Evi no.21	Gülten Koç Evi no.7	
		
 	 	

Res. 28- İhsaniye Mahallesi 4915 Sokak'taki yapılar

İHSANIYE MAHALLESİ 4913 SOKAK		
Remziye Mutlu Evi 14	Semiha Kavrar Evi 15	Saadet Doğruer Evi 18
  	 	
Fatma Bezek Evi 7	Dürdane Şendağ Evi 5	
  	 	

Res. 29- İhsaniye Mahallesi 4913 Sokak'taki yapılar.

İHSANIYE MAHALLESİ 4911 SOKAK	
NO.6	NO.20
  	

Res. 30- İhsaniye Mahallesi 4911 Sokak'taki yapılar